

2023

INTRODUKTION

Framtidens boende för äldre

Inledning & sammanfattning

Syfte och mål

Syftet med Guiden är att sprida kunskap om hur man kan arbeta med att framtidssäkra nya äldreboenden genom att förstå och ha kunskap om hur data kan skapa värde och delas. Guiden är framtagen genom finansiering från Vinnova och IoT Sverige i ett samarbete med deltagare från kommun (Haparanda och Hudiksvall), forskning (RISE) och näringsliv (Riksbyggen).

Guiden mål är att vara en vägledning och inspiration för de som är involverade i processen med att ta fram ett nytt boende. Vi hoppas att den kan skapa nytta för alla som kan och bör vara delaktiga i processen i det nya boendet, t ex kommuner, kravställare, verksamheter, IT, leverantörer, förvaltning, beslutsfattare eller medarbetare.

Guiden består av sex avsnitt som vi kallar kvickguider som ska fungera fristående för användare. Under varje kvickguide finns fördjupningssidor.

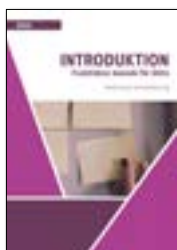
Innehåll

Introduktion/översikt kvickguider	4
De olika kvickguiderna är.....	4
Bakgrund guiden	5
Sammanfattning av projektet	6
Guiden stödjer de globala målen för hållbar utveckling.....	7
Sammanfattande lärdomar från arbetet med guiden	8

Introduktion/översikt kvickguider

Guiden är indelad i olika fristående delar som vi valt att kalla kvickquider. Varje guide avslutas med en sammanställning av länkar till fördjupningar och ev. mallar och metoder. Kunskap och lärdomar från projektet har lagts in i guiden som exempel. Vår avsikt är inte att skriva om det som andra gör bättre utan har valt att guida vidare och hänvisa till andra aktörers arbeten och sidor. Vi tar inte ansvar för uppdatering av länkat material från andra organisationer.

De olika kvickguiderna är:

Guide 1 – Sammanfattning

Bakgrund och sammanfattning av guiden, resultat och lärdomar från projektet och hur man kan använda kvickguiderna.

Guide 1 – Behovs och nulägesanalys

Beskriver vilka behov som ett boende ska svara mot och de aspekter som måste beaktas i ett boende. Här berättar vi om processen från behov till färdigt boende och hur en intressent och behovskartläggning kan göras bl.a. genom att använda personas.

Guide 2 – Vad är data

Går igenom vad data är och vilken data som finns i ett boende och vad måste man ta hänsyn till när man samlar in och använder data. Vilka lagar och regler finns och hur arbetar man med standards och säkerhet.

Guide 3 – Infrastruktur:

Beskriver hård och mjuk infrastruktur och vilken infrastruktur som finns i ett boende, aspekter för uppkoppling och vad man bör tänka på för att skapa en framtidssäker miljö.

Guide 4 – Upphandling och implementering:

Beskriver upphandlingsprocessen nerbruten i aktiviteter. Den beskriver hur du går från identifierade behov till upphandling, implementering, förvaltning och drift. Guiden utgår från upphandlingsmyndighetens inköpsprocess.

Guide 5 – Tjänster och funktioner:

Guiden sammanfattar vad fastighetsteknik är och vilken Valfärdsteknik som finns och vilka tjänster och funktioner som samspelar i ett boende.

Guide 6 - Digital Tvilling

Sammanfattar vad en digital tvilling är och vilken nytta en digital tvilling kan skapa. Guiden beskriver hur och vad man behöver tänka på när man ska sätta upp en digital tvilling och ger exempel från den digitala tvillingen av ett nybyggt boende i Haparanda.

Bakgrund guiden

Vi står inför en demografisk utveckling med allt större andel äldre i vårt samhälle och därmed en minskad försörjningskvot som resultat. Det resulterar i en mängd olika utmaningar. Vi lever längre med våra kroniska sjukdomar och vi förväntar oss kunna använda mer tekniska hjälpmedel för att hantera vår vardag och hälsa. Samhället har en begränsad mängd resurser att tillgå för att skapa och bibehålla vår välfärd. Vad gäller omsorgen handlar det i praktiken om resursoptimering och att införa digitala och hållbara lösningar för att förenkla och förbättra vardagen för äldre och medarbetare.

Behovet av äldreboenden är stort. Vi behöver bygga ca 500 nya äldreboenden inför 2026 jmf med de som var i drift 2018 enligt regeringens beräkningar (1), därtill behöver en stor del av de befintliga boendena moderniseras. Behovet av andra boendeformer ökar tex trygghetsboenden som ett alternativ och ett sätt att möjliggöra för äldre att bo kvar hemma längre. Inför dessa kommande satsningar behövs verktyg och modeller som gör det enklare att skapa moderna, behovsanpassade boende med förutsättningar för resurseffektivitet både i förberedelsefasen och i drift av fastighet och verksamheten samt att vi möjliggör teknik och tjänsteutveckling i systemen över tid.

Det finns därför ett behov av att samla kunskap över hur man byggtekniskt och infrastrukturmässigt konkret kan förbereda sina fastigheter för installation av teknik för att skapa ökad trygghet och livskvalitet.

Då en stor andel av behovet av nya äldreboenden kommer från mindre kommuner är det viktigt att skapa ett stöd för att förenkla processen för kravställning och upphandling för de som inte har egen expertkompetens eller resurser.

Målet och nyttan för samhället är i slutändan att vi kan bygga och leva i behovsanpassade boende med potential för resurseffektivitet och tjänsteutveckling som stödjer individ, medarbetare/verksamhet och kommuns uppdrag. Det finns ett behov av att skapa kunskap inför kravställning och upphandling av verksamheten/boendet.

Vi behöver förstå hur olika lösningar kan samverka i boendemiljön för att möta olika behov (individ/verksamhet/förvaltning). Vi behöver en modell där vi kan samla fördjupad kunskap om de äldres behov och krav vad gäller sitt boende. Vi behöver förstå vilken data som vi ska samla in och vilken infrastruktur som krävs för att skapa förutsättningar för dessa system. System för att skapa större trygghet och bättre livskvalitet för både medarbetare och brukare.

Det finns också ett behov av att minska inläsnings-effekt och legacy systems (äldre plattformar), och skapa förutsättningar för boenden som kan digitaliseras och hållas moderna över lång tid. Livslängden på äldreboenden i regel är ca 30 år vilket skapar ett behov av att skapa ett modernt boende över mycket lång tid.

Vi har under senare tid tydligt sett att det finns nya behov av att snabbt ställa om verksamheter och lokaler inför föränderliga och/eller extrema förutsättningar som smittor och värmeböljor. Att arbeta med digitala tvillingar som ett virtuellt labb är ett sätt att visuellt simulera händelser och då förstå och utveckla nya lösningar. Metoden och tekniken är relativt ny och det finns därför ett behov av ett exempel att sprida för kunskap om hur en digital tvilling kan sättas upp och nyttjas. I en digital tvilling kan tjänster och produkter testas oavsett i vilken del av ekosystemet de levererar. Det kan vara datagenererande enheter som sensorer, kameror, smarta hemlösningar, el/ vattenmätare och plattformar för att hantera insamlad data samt även företag som genom användandet av AI och maskinin-lärning använder insamlad data för att identifiera och paketera nya tjänster.

Sammanfattning av projektet

Projektets mål har varit att ta fram en guide för hur man kan bygga framtidens boende för äldre genom att ha fastigheten som nav för datainsamling och för utbyte av data. Data är morgondagens guld och för att framtidssäkra ett boende är det viktigt att förstå hur vi ska hantera data och hur den kan skapa värde. Behoven av data kommer från olika intressenter med olika drivkrafter och användningsområden: för boende/individ, verksamhet och samhälle. Det kan röra sig om omvårdnad, sjukvård, teknik, asset management, servicetjänster, verksamhetsstöd /arbetsverktyg, miljö och inte minst IoT.

Projektet vill förstå förutsättningar för insamling av data och hur data kan tillgängliggöras mellan olika aktörer och skapa nytta på ett kontrollerat och innovationsfrämjande sätt (säker, standardiserat, effektivt). Två offentliga behovsägare, Haparanda och Hudiksvalls kommun har samarbetat i projektet tillsammans med Riksbyggen och det statliga forskningsinstitutet RISE. Både de kommunala behovsägarna och Riksbyggen har alla pågående byggprojekt för boende för äldre där genererad kunskap under projektets gång har varit direkt överförbara.

Under projektets gång har äldreboendet Hemstranden färdigställt i Haparanda av Riksbyggen och inflyttning till de ca 80 lägenheterna på 6 avdelningar skedde mars 2023. Boendet är en Kooperativ hyresrättsförening där Riksbyggen och kommunen sitter i styrelsen för fastigheten där det bedrivs vård och omsorgsverksamhet. Den som flyttar in i boendet blir medlem i föreningen och hyr sin lägenhet.

Varje lägenhet är ca 35 kvm. Det finns förberett för personlyft i rummet, ett litet pentry med kyl och badrum med tvättutrustning. Gemensamhetsytorna finns i anslutning till lägenheterna. Det finns även hörsal, bibliotek, bastu och motionsrum. Samt ett övernattningsrum för anhöriga.

Projektet har som ett delresultat satt upp en digital tvilling av äldreboendet i Haparanda som fungerat som en modell och en virtuell testmiljö för att på ett visuellt och konkret sätt förstå hur fastigheten och verksamheten kan samspela för att skapa nytta vid delning av data. I projektet har vi identifierat flera möjliga tjänster som skulle skapa nytta där samverkan mellan fastighet och verksamhet kan utnyttja en digital tvilling som ett nytt gränssnitt och skapa en ny tjänst. Vid kriser eller oförutsedda händelser skulle också en digital tvilling kunna användas för att skapa kunskap kring effekter kring snabba omställningar.

Guiden stödjer de globala målen för hållbar utveckling

God hälsa och välbefinnande, minskad ojämlikhet, hållbar industri, innovationer och infrastruktur samt hållbara städer är de mål som främst berörs genom detta arbete.

Sammanfattande lärdomar från arbetet med guiden

Vi har samlat kortfattat vad vi i arbetet med guiden har lärt oss på vägen och vilka våra tips är till andra i stort. Här listas några av de viktigaste punkterna som vi vill förmedla vidare.

- Identifiera vilken data ni har tillgång till och informationsklassa den.
- Medvetengör ägandeskap av data. (Vet de som är ägare av data om att de är det?)
- Höj kunskapen om vad data är och hur den kan användas.
- Säkerställ att ni får tillgång till data enligt befintliga avtal.
- Involvera medarbetare, brukare och stödfunktioner tidigt i processen, deras kunskap är värd guld och är en förutsättning att tekniken används som det är tänkt.
- Kartlägg processer, processerna kommer att identifiera viktiga roller, kritiska faser/aktiviteter för framtagande och överlämning av information mellan parter.
- Ska ni upphandla nya tjänster/system, se till att ni får tillgång till den data som produceras. (Även om ni inte kommer att använda er av den dag ett.)
- Snåla inte med krav på funktioner som ger tillgång till mer data vid upphandlingar.
- Framtidssäkra fastigheten vad det gäller uppkoppling, gärna olika typer beroende på vilken teknik ni ska använda.
- Titta på lösningar som inte alltid behöver vara uppkopplade mot molnet – t.ex. Edge Computing.
- Ta gärna fram en digital tvilling av fastigheten tidigt. Det underlättar vid dialog och utformning av rums- och lokalfunktionsprogram. Den kan även användas vid upphandling och dialog med leverantörer av välfärdsteknik samt fungera som testmiljö för att säkerställa tillgång till data.
- Rädslor samt även nyfikenhet finns för ny teknik ute i verksamheten och hos de boende.
- Implementeringen och nyttjandet av det nya kommer att ta lång tid.
- Att arbeta med en digital tvilling har vidgat synen på vad tekniken kan hjälpa oss med i det dagliga arbetet på ett vård- och omsorgsboende.

Introduktion kvickguide är gjord i ett samarbete med Riksbyggen, RISE, Haparanda Stad och Hudiksvalls kommun.

Projektet har utförts inom Strategiska innovationsprogrammet IoT Sverige, en gemensam satsning av Vinnova, Formas och Energimyndigheten

Haparanda stad

Hudiksvalls kommun

